

Комунальний заклад «Полтавський Палац дитячої та юнацької творчості
Полтавської міської ради Полтавської області»

Педагогічний процес в умовах дистанційного навчання: простір можливостей позашкілля

Підготувала:
завідувачка методичного
відділу закладу
Палієнко Т.В.

Полтава – 2020

Епідемія коронавірусу стала випробуванням для освіти, внесла несподівані корективи і змусила всіх терміново опановувати цифрові інструменти й нові педагогічні підходи та методики.

Вимушене дистанційне навчання стало викликом для всіх учасників освітнього процесу: педагогів, учнів та батьків. Організувати якісне навчання з використанням цифрових технологій, надихати й мотивувати дітей, давати раду технічним проблемам виявилось зовсім не просто. Але Україна не виняток – жодна держава, жодна освітня система у світі не була готова до цього. Немає сумнівів, що цей досвід усім нам ще знадобиться, адже карантини через спалахи сезонного грипу трапляються щороку. До того ж світ стає дедалі мобільнішим, освіта – дедалі більш індивідуалізованою та гнучкою; отже, щодня виникають нові й нові причини для того, щоб певні діти певний час навчалися дистанційно.

Як визначено в наказі Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», дистанційне навчання – це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Дистанційна форма навчання передбачає доступ до Інтернету, технічне забезпечення (комп'ютер, планшет, смартфон) в усіх учасників освітнього процесу, а також те, що всі педагоги володіють технологіями та методологією навчання за допомогою дистанційних технологій.

Для організації дистанційного навчання недостатньо перенести заняття онлайн без зміни методів і підходів. Перед педагогами стоїть великий виклик – навчитися вільно користуватись сучасними освітніми електронними ресурсами, організувати роботу та мотивувати дітей до навчання, налагодити зворотній зв'язок і відслідковувати результати дистанційного навчання.

Постає питання – де педагогам можна розвивати ІТ-компетентності та який рівень технічних комп'ютерних навичок необхідний для викладання онлайн? Чи потрібно бути знавцем комп'ютерних технологій або досвідченим користувачем?

Початкових знань комп'ютера та Інтернету буде більше, ніж достатньо. Якщо вам бракує деяких із цих навичок, ви можете отримати їх за допомогою онлайн навчання.

На Національній онлайн-платформі з цифрової грамотності «Дія» представлено освітній серіал «Базові цифрові навички». Перегляд цього серіалу дасть можливість впевнено користуватися смартфоном, комп'ютером і планшетом. Освітній серіал складається з трьох сезонів. Кожний сезон з 7-8 серій, тривалість серій 8-10 хвилин.

На цій же платформі представлено також освітній серіал «Цифрові навички для вчителів». Перегляд цього серіалу навчить застосовувати онлайн-інструменти, щоб освітній процес став більш захопливим і ефективним. Серіал складається з 9 серій, тривалість серії 8-10 хвилин.

Також корисним буде освітній серіал «Карантин: онлайн-сервіси для вчителів». Серіал розрахований для новачків у застосуванні дистанційних форм

навчання. Під час курсу, що складається з 6 серій тривалістю від 8 до 26 хвилин, педагоги дізнаються про алгоритми та комунікацію зі здобувачами освіти на період навчання за допомогою дистанційних технологій, навчаться користуватись онлайн-сервісами, створювати відео конференції, збирати файли з роботами, оцінювати результати роботи онлайн, контролювати виконання завдань, надавати консультації та створювати віртуальний простір для спілкування між педагогами. Режими доступу та посилання на корисні ресурси для самоосвіти за бажанням можна дізнатися у методичному відділі на стенді «Методичний відділ інформує».

Google запустив українську версію ресурсу для допомоги педагогам та здобувачам освіти у навчанні за допомогою дистанційних технологій «Навчайся з дому». Це головний центр інформації, підказок та інструментів з ресурсу Google for Education, який допоможе педагогам продовжувати викладати, навіть якщо вони фізично не перебувають у закладі освіти. На сайті пропонують поради, як почати дистанційні заняття, зокрема:

- як навчати з дому за допомогою відео зустрічей;
- як зробити заняття доступними для всіх здобувачів освіти;
- як залучити батьків та здобувачів освіти до активної співпраці під час навчання за допомогою дистанційних технологій;
- як співпрацювати з іншими педагогами.

Крім того, варто зазначити, що відповідно до постанови КМУ «Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних працівників» педагоги самостійно обирають конкретні форми, види, напрями з підвищення кваліфікації.

В яких формах найкраще організовувати навчання за допомогою дистанційних технологій в позашкільній освіті?

Вибір форми організації навчання за допомогою дистанційних технологій в позашкільній освіті здійснює педагог відповідно до визначеної мети заняття та бажаного результату, а також від напрямку позашкільної освіти та навчальної програми.

Основними формами онлайн комунікації є:

- відеоконференція, яка проводиться в режимі реального часу у визначений день і час, педагог і діти можуть бачити одне одного, також педагог має можливість супроводжувати заняття наочним матеріалом;
- форум як найпоширеніша форма спілкування у навчанні за допомогою дистанційних технологій. Кожний форум присвячується певній темі;
- чат, де спілкування користувачів мережі в режимі реального часу відбувається через інтернет. Є кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіо-, відео чат. Найбільш поширений – текстовий чат. Голосовий чат дозволяє спілкуватись за допомогою голосу, що є важливим моментом під час вивчення іноземної мови або навчання вокалу;
- блог – це форма спілкування, яка нагадує форум, але право на публікацію належить одній особі чи групі людей. Дає можливість

іншим здобувачам освіти прочитати й прокоментувати розміщений матеріал;

- електронна пошта – це стандартний сервіс Інтернету, що забезпечує передавання повідомлень як у формі звичайних текстів, так і в інших формах (графічній, звуковій, відео).

Як правильно спланувати навчання за допомогою дистанційних технологій?

Варто врахувати під час організації навчання за допомогою дистанційних технологій, що обставини в кожній родині можуть відрізнятись. Важливо розуміти, що здобувачі освіти мають узгоджувати свій графік навчання в позашкільлі із основним навчанням. Не всі здобувачі позашкільної освіти можуть зустрічатись в один і той самий час, тому варто планувати як групові, так і індивідуальні форми онлайн занять. Важливо також розуміти, що педагогу і здобувачам освіти не потрібно постійно спілкуватися через Інтернет, головне – щоб здобувач освіти міг поставити свої питання, з'ясувати деталі і не проводити весь свій час навчання тільки за електронним пристроєм.

Важливо усвідомлювати, що календарно-тематичний план очного навчання під час навчання за допомогою дистанційних технологій може і не бути реалізований повністю. В таких випадках необхідно розробити календарно-тематичний план і розклад дистанційних занять із розподіленим часом для роботи онлайн, самостійної роботи, консультацій тощо, та узгодити його з усіма здобувачами освіти групи та керівником закладу позашкільної освіти. Слід враховувати можливості здобувачів освіти і сімейний розпорядок дня, щоб не перевантажувати дитину та не позбавити її бажання займатись.

Які інструменти організації навчання за допомогою дистанційних технологій в позашкільній освіті варто використовувати?

У зв'язку з епідеміологічною ситуацією, яка склалась у всьому світі, оператори освітніх платформ у мережі Інтернет створюють інструменти, щоб допомогти педагогам налагодити ефективний процес навчання за допомогою дистанційних технологій. Більшість з них є безкоштовними для закладів освіти та педагогів. Але під час вибору платформи, інструментів та ресурсів для дистанційного навчання необхідно звернути увагу на безпечність – варто мінімізувати платформи, що збирають персональні дані дітей та педагогів.

Створені платформи для онлайн взаємодії (Google Meet, Skype, Zoom – безкоштовна версія програми дозволяє проводити відеоконференцію тривалістю 40 хвилин, однак на період карантину сервіс зняв це обмеження. Цей сервіс можна використовувати для індивідуальних і групових занять. Користувачі можуть використовувати додаток як на комп'ютері, так і на планшеті чи смартфоні. Заняття можна планувати заздалегідь, а також зробити посилення для постійних зустрічей у певний час, платформи для виготовлення цифрового навчального контенту та допоміжні ресурси для створення різноманітного контенту для занять. У платформу вбудована інтерактивна дошка, яку можна демонструвати дітям, крім того, є можливість легко і швидко перемикається з демонстрації екрана на інтерактивну дошку. Завантажити програму можна на офіційному сайті Zoom. Під час карантину на цей сервіс були нарікання через низький рівень безпеки й захищеності, випадки підключення до конференції сторонніх осіб. Для уникнення цього

рекомендується не розміщувати посилання на конференції на загальнодоступних ресурсах.

Які критерії вибору засобів організації навчання за допомогою дистанційних технологій?

Які ресурси використовувати для навчання за допомогою дистанційних технологій вирішують заклади освіти і педагоги. Міністерство не надає конкретних рекомендацій користуватись тими чи іншими ресурсами для навчання за допомогою дистанційних технологій. Для забезпечення навчання за допомогою дистанційних технологій педагоги можуть створювати власні веб-ресурси або використовувати інші веб-ресурси на свій вибір. При цьому обов'язково надати здобувачам освіти рекомендації щодо використання ресурсів, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо.

Найголовнішим критерієм вибору інструментів для організації навчання за допомогою дистанційних технологій мають бути:

- відповідність поставленим методичним цілям, тобто те, наскільки певний сервіс чи ресурс уможливує досягнення очікуваних результатів навчання в дистанційному форматі;
- універсальність – можливість використовувати одну і ту ж платформу для всіх типів занять, щоб скоротити кількість різних платформ, які використовуються педагогом для навчання;
- зрозумілість інтерфейсу – перевагу краще надати україномовним ресурсам або таким, що мають зрозумілий інтерфейс;
- важливо врахувати і засади універсальної доступності програмних засобів;
- в умовах, коли навчання відбувається за допомогою персональних пристроїв, слід зважати на розмаїття цих пристроїв та обирати ресурси, які максимально підходять для різних платформ (персональних комп'ютерів, планшетів, мобільних пристроїв тощо);
- інформаційна безпека – необхідно мінімізувати кількість платформ, на яких пропонується реєструватись здобувачам освіти та педагогам. Потрібно уважно ознайомлюватись із правилами використання платформ і, наскільки можливо, мінімізувати обсяг персональних даних, які фіксуються на них.

Для перевірки засвоєння знань, умінь та навичок в умовах дистанційного навчання педагоги самостійно обирають зручні для них форми перевірки за допомогою дистанційних технологій. Оцінювання результатів навчання можна зробити за допомогою онлайн сервісів: тести з автоматичною перевіркою, сервіси для відпрацювання практичних навичок, інтерактивні сервіси миттєвого опитування, анкетування. Також існує цілий спектр цифрових інструментів, які дозволяють створювати інформаційні продукти для підтримки навчального процесу. Вони ж можуть бути використані здобувачами освіти для того, щоб продемонструвати опанування певної теми з навчального матеріалу. Зокрема, практично будь-який мобільний телефон надає можливість записувати відео і продемонструвати набуття певних компетентностей. Існують спеціалізовані платформи обміну відеороликами, на яких діти можуть завантажувати свої відповіді, коментувати їх та дискутувати.

Що робити , коли використання цифрових та онлайн-технологій неможливе?

В таких випадках варто використовувати доступні канали комунікації, крім Інтернету (телефонний зв'язок тощо), завдання з різних джерел та відповідні друковані матеріали з урахуванням навчальної програми. Педагогам варто врахувати, що дитина, яка не має доступу до електронних ресурсів, більше за однолітків обмежена в спілкуванні, тому в разі можливості варто передбачити для таких дітей індивідуальні консультації та додаткову підтримку.

Приклади занять та майстер-класів від державних центрів позашкільної освіти можна знайти за посиланнями на сторінках Національного центру «Мала академія наук України», Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, Українського державного центру позашкільної освіти та Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді.

Методологія дистанційного навчання

Запроваджуючи дистанційне навчання, слід зважати не лише на наявність техніки і доступу до Інтернет у дітей та педагогів, а й на специфіку молодшого, середнього та старшого шкільного віку. Дистанційне навчання дасть результати, лише якщо буде посиленням для всіх учасників освітнього процесу. Варто пам'ятати, що рівень сформованості самостійної роботи дітей дошкільного та молодшого шкільного віку низький, тому навчання їх з використанням дистанційних технологій визнано неефективним, адже організувати навчальний процес вдома мають дорослі, а це не завжди можливо.

На відміну від малюків, діти середнього та старшого шкільного віку мають попередній навчальний досвід, який може допомогти їм у самоорганізації під час дистанційного навчання. Педагогам рекомендується під час дистанційного навчання дітей цієї вікової категорії розпочати з планування графіка своєї роботи, визначити базові інструменти та платформу. Як показує досвід, не варто одночасно «кидатись» на всі платформи – краще обрати просте й доступне, а й згодом виробити чіткий алгоритм дій. Педагогу треба пересвідчитись, що він технічно готовий до праці на обраній платформі, провести пробне заняття з колегами, скласти графік онлайн-зустрічей з дітьми, створити групу або спільноту з вихованцями в зручному месенджері та повідомити про дату і час занять.

Перед початком роботи бажано зробити онлайн-конференцію з дітьми та батьками, обговорити форми співпраці та інші організаційні питання, скоординувати роботу всіх у зручному форматі. Домовтесь з батьками про конструктивний зворотній зв'язок, для уникнення непорозумінь – поясніть батькам алгоритм дій. У більшості батьків відсутній досвід дистанційного навчання. Ми маємо розуміти, що на батьків не слід покладати всю відповідальність за навчання дітей у цей період, але без їхньої допомоги не обійтись. Завдання батьків – створити умови, щоб дитина могла навчатися вдома, Завдання педагогів – навчати і давати зворотній зв'язок. Важливі підтримка і допомога. Занадто високі вимоги до «віртуального ідеального»

педагога або вихованця, а також відсутність чіткої нормативно-правової бази в умовах існування багатьох інших освітніх проблем щодо впровадження дистанційного навчання не сприяють ефективному вирішенню проблеми.

У дистанційному режимі багато видів традиційної мотивації працюють не так ефективно, тому педагогу необхідно постійно створювати для дітей ситуації успіху, яка у дистанційному навчанні відіграє головну роль. Обов'язково під час дистанційного навчання враховуйте вікові і психологічні особливості дитини, не давайте великий обсяг завдань одразу на тривалий період. Зробіть матеріал максимально доступним, цікавим, наочним. Завжди більш виграшними є ілюстровані онлайн-заняття, що спонукають дитину до співтворчості. Пам'ятайте, що в умовах дистанційного навчання особливо важливо хвалити вихованців, відзначати їхні досягнення й успіхи, навіть невеликі. Під час дистанційного навчання не підійде традиційна структура заняття, ефективніше запланувати мінімум пояснень, максимум інтерактивну. Не варто починати дистанційне заняття з нової теми. Поки діти при звичаюватимуться до нових умов, ефективніше розпочати з повторення й закріплення знайомих дітям тем. Слід урахувати, що надати в повному обсязі навчальний матеріал, як це передбачено в реальному часі, не вдасться. Виокремте найголовніше, не говоріть загальних фраз. Завдання варто створювати таким чином, щоб вони були орієнтовані на взаємодію з дітьми. Слід пам'ятати, що викладання матеріалу протягом 35-40 хвилин є неефективним, тож не варто розраховувати на такий час – треба орієнтуватись на менший. Дітям старшого шкільного віку доречно надавати рекомендації щодо перегляду тематичних вебінарів, фрагментів або й цілих онлайн-курсів на доступних платформах дистанційного навчання. Важливо прорахувати свої дії та види робіт, не варто витрачати час на організаційні моменти, на виконання завдань, які мають чіткий алгоритм. Водночас треба пам'ятати, що діти різні, інформацію сприймають по-різному, відповідно, і завдання мають бути різними. Кожен педагог, стикаючись із викликом організації дистанційного навчання, має скоригувати календарно-тематичні плани, оптимізувати матеріал, вилучити несуттєві фрагменти, комбінувати матеріал кількох тем в одну. Важливо забезпечити досягнення очікуваних результатів навчання, водночас пам'ятаючи, що деякі з них можуть бути недосяжними в нових умовах, деякі – потребуватимуть незначної корекції, а частина – залишаться незмінними.

Під час повернення до очного навчання необхідно провести діагностику та аналіз опанування вихованцями матеріалу, проаналізувати ефективність технологій, використаних під час дистанційного навчання на карантині для того, щоб продовжити використовувати деякі з них для змішаного навчання.

Режими дистанційного навчання

Дистанційне навчання може здійснюватись у двох режимах: синхронному (всі учасники освітнього процесу одночасно перебувають у веб-середовищі) чи асинхронному (освітній процес здійснюється за зручним для педагога та дітей графіком).

Синхронний режим дозволяє всім учасникам одночасно перебувати у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо-, відео конференції,

соціальні мережі тощо), співпрацювати в режимі реального часу. Перевага синхронного режиму в тому, що можна залучати учасників миттєво та у визначений час. Під час дистанційного навчання в синхронному режимі, коли діти нерухомо сидять біля екрана, чергуйте розумову активність з фізичною, пропонуйте дітям руханки та ігри, проводьте гімнастику для очей.

Асинхронний режим передбачає взаємодію між собою всіх учасників із затримкою у часі, з використанням при цьому електронної пошти, форуму, соціальних мереж та інших онлайн каналів мережі Інтернет. В асинхронному режимі діти, отримавши вказівки, самостійно виконують завдання. Асинхронний режим включає в себе різноманітні засоби інформації, аудіо- та відео уроки. За допомогою цього режиму дитина може працювати у власному темпі та в зручний для себе час. Перевагами асинхронного навчання є незалежність, гнучкість, індивідуальний темп.

У виборі режиму навчання оптимальним є змішаний підхід, який може допомогти педагогу об'єднати переваги синхронного та асинхронного режимів, у результаті діти не будуть перевантажені онлайн-присутністю.

Якщо дитина під час дистанційного навчання не мала доступу до Інтернету й цифрових ресурсів, її рівень знань, вмінь та навичок оцінюється після відновлення очного навчання.

В умовах дистанційного навчання обов'язково зважайте на рівень здоров'я вихованців та загальний досвід дистанційного навчання, а також на технічні проблеми, які можуть виникати під час виконання завдань. Педагог також має дбати і про себе, щоб не допустити професійного вигорання і перевтоми.

Реалізація дистанційного навчання

Запровадження дистанційної форми навчання у ЗПО здійснюється за погодженням з МОН України.

Дистанційна форма навчання у ЗПО запроваджується відповідно до рішення педагогічної ради, погодженого з органом управління освітою та за наявності кадрового і системотехнічного забезпечення.

Сподіваюсь, що ці методичні рекомендації будуть корисними не лише під час дистанційного навчання, а й стануть джерелом цікавих ідей для використання в очному навчанні.